

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, J. Tumo-Vaižganto g. 4-1, LT-01108 Vilnius, tel. (8 5) 210 7161, faks. (8 5) 210 7160, el. p. info@ekgt.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614

Lietuvos Respublikos Seimo
Laikinajai Etno bičiulių grupei

2021-12-06 Nr. S-159

DĖL SIŪLYMO APTARTI AKTUALIUS ETNINĖS KULTŪROS KLAUSIMUS

Etninės kultūros globos taryba (toliau – Taryba) posėdyje, vykusiam 2021 m. lapkričio 17 d., nutarė siūlyti LR Seimo laikinajai Etno bičiulių grupei kartu apsvarstyti aktualiausius etninės kultūros būklės klausimus ir aptarti jų sprendimo būdus. Siūlomi klausimai:

1. **Dėmesio etninei kultūrai trūkumas Kultūros ir kūrybingumo programoje bei kituose strateginiuose valstybės dokumentuose.** 2020 m. Seimui priimant naują Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymą, kuris įtvirtino visų valstybinių horizontalių programų atsisakymą, buvo panaikinta valstybinė Etninės kultūros plėtros programa (toliau – Etninės kultūros programa), apimanti kultūros, švietimo ir mokslo, žemės ūkio bei kitas sritis. Šia programa vadovavosi ne tik įvairios ministerijos ir kitos respublikinės institucijos, bet ir savivaldybės, nustatydamos savo etninės kultūros priemones. Išbraukiant Etninės kultūros programą iš Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo buvo žadama, kad etninės kultūros plėtra pateks į Kultūros ministerijos rengiamą Kultūros ir kūrybingumo programą (toliau – Kultūros programa). Tačiau šis pažadas nebuvo ištesėtas, nepaisant Tarybos daugkartinių siūlymų tobulinti Kultūros programos projektą. LR Vyriausybės nutarimu 2021 m. rugsėjo 29 d. Nr. 781 patvirtintos Kultūros programos įgyvendinimo priemonėse nėra nei etninės kultūros, nei nematerialaus kultūros paveldo finansavimui skirtų priemonių, visiškai neužsimenama apie etnografinius regionus, kurių savitumo išsaugojimas labai svarbus siekiant etninės kultūros plėtros. Tarybos nuomone, esant tokiai situacijai verta pagalvoti apie Etninės kultūros programos grąžinimą ar kito etninės kultūros plėtrai skirto strateginio dokumento sukūrimą.

2. **Etninės kultūros specialistų stygius Kultūros ministerijoje.** Lietuvai atgavus nepriklausomybę, 1991 m. Kultūros ministerijoje buvo įsteigtas Etninės kultūros skyrius, tačiau ilgainiui jo nebeliko, o dabar tarp ministerijos darbuotojų nėra nė vieno etninės kultūros specialisto. Dėl to susidarė situacija, kad ministerijoje etninės kultūros klausimus sprendžia kitų sričių specialistai, stokojantys išmanymo etninės kultūros srityje – tai yra viena svarbiausių priežasčių, kodėl ministerijoje nuolatos trūksta dėmesio etninei kultūrai. Tai prieštarauja Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo 5 straipsnio 3 punkto nuostatai, kad Kultūros ministerija turi

užtikrinti etninės kultūros politikos bei nematerialaus kultūros paveldo apsaugos įgyvendinimą ir sudaryti sąlygas etninės kultūros veiklai.

3. Nepakankamas etnokultūrinis ugdymas, etninės kultūros srities specialistų rengimo problema. Taryba šį klausimą kelia jau daugybę metų pabrėždama, kad nepakanka vien deklaruoti etninės kultūros integravimą į įvairius dalykus, būtina užtikrinti kokybišką etnokultūrinį ugdymą, pavedant jį šios srities specialistams, siekti privalomo etnokultūrinio ugdymo bent pradinėse klasėse. Pasaulio lietuvių bendruomenė taip pat yra ne kartą priėmusi rezoliucijas, jose siūlydama Lietuvoje įtvirtinti etninę kultūrą kaip privalomą dalyką pradinėse klasėse, o vyresnėse klasėse kaip pasirenkamą dalyką, užtikrinti etninės kultūros specialistų rengimą. Dabartinė situacija yra lyg „užburtas ratas“: etninės kultūros dalyko mokykloje nėra, nes nėra specialistų, o specialistų niekas nerengia, nes mokykloje nėra dalyko. Specialistų rengimą apsunkina tai, kad etnologijos ir folkloristikos studijų kryptis buvo išbraukta iš studijų krypčių sąrašo LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2016 m. gruodžio 1 d. Nr. V-1075 „Dėl studijų krypčių ir krypčių grupių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose mokyklose, sąrašo, jo keitimo tvarkos, kvalifikacinių laipsnių sąrangos ir studijų programų pavadinimų sudarymo principų patvirtinimo“. Dėl to etninės kultūros specialistų rengimas beveik išnyko visose aukštosiose mokyklose, o tai lemia ne tik etnokultūrinės kompetencijos mažėjimą įvairiose valstybės strateginėse veiklos srityse, bet ir kelia grėsmę etnologijos kaip mokslo disciplinos išlikimui Lietuvoje.

4. Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos statuso prilyginimas Nacionalinėms kultūros ir meno premijoms. Svarbiausias iškilių etninės kultūros puoselėtojų apdovanojimas – Nacionalinė Jono Basanavičiaus premija (toliau – J. Basanavičiaus premija), kuri buvo įsteigta 2017 m. pratęsiant 1992 m. įsteigtos valstybinės Jono Basanavičiaus premijos paskirtį. J. Basanavičiaus premija įteikiama kartu su Nacionalinėms kultūros ir meno premijoms (toliau – Kultūros premija), abi šios premijos yra to paties statuso ir dydžio. Tačiau pagal Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymą tik Kultūros premijos laureatai gali gauti valstybinę pensiją. Todėl Taryba nutarė siūlyti Seimo Etno bičiulių grupei inicijuoti Valstybinių pensijų 4 straipsnio papildymą, suteikiant teisę Nacionalinės (1992–2017 m. laikotarpiu – valstybinės) J. Basanavičiaus premijos laureatams gauti valstybinę pensiją.

5. Taryba taip pat prašo Etno bičiulių grupę tarpininkauti paskelbiant **atmintinus Žirgo metus**. Tokiu būdu būtų pažymėtas Valstybinio žirgyno įsteigimo jubiliejus, aktualizuota žirgininkystė, nacionalinių veislių žirgų auginimas ir t.t.

Taryba nuoširdžiai dėkoja Seimo laikinajai Etno bičiulių grupei už rodomą dėmesį etninei kultūrai ir laukia pasiūlymų, kada ir kaip galima būtų kartu aptarti išvardytus klausimus.

Tarybos pirmininkė

Dalia Urbanavičienė